

2. Лозовицький О. С. Молоді України – здоровий спосіб життя! / О. С. Лозовицький [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.experts.in.ua/baza/analitic/index.php?ELEMENT_ID=73111
3. Самошкіна А. Стан фізичного здоров'я студентів ВНЗ / Анастасія Самошкіна // Молода спортивна наука України. – Львів, 2012. – Т. 2. – с. 184.
4. Палічук Ю. І. Застосування здоров'язбережувальних технологій у вищих навчальних закладах економічного профілю : монографія / Ю. І. Палічук. – Чернівці-Вижниця : Черемош, 2014. – 258 с.
5. Galan Y., Yarmak O., Kyselytsia O., Palichuk Y., Moroz O., Tsybanyuk O. Monitoring of the physical condition of 13-year-old schoolchildren in the process of physical education. *Journal of Physical Education and Sport(JPES)*, 2018, 18(2), Art 97, pp. 663-669.(SNIP): 0.904. (SJR): 0.429.(

Боднар Я.Б.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ СТЕПАНА ГАЙДУЧКА

*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка*

Анотація. В статті йде мова про публікації Степана Гайдучка у сфері фізичної культури і спорту, які друкувались не тільки в Україні, але і за кордоном.

Annotation. The article deals with Stepan Haiduchok`s publications in the field of physical culture and sports, which were published not only in Ukraine but also abroad.

В національно-визвольному русі на західноукраїнських землях проблеми фізичного виховання і спорту, поруч з питаннями розбудови політичної, економічної та культурної інфраструктури, посідали важливе місце. В першій половині ХХ століття тут існувала добре розвинена національна система фізичного виховання, що спиралася на вітчизняні теоретичні розробки, які публікувалися окремими виданнями та в спеціалізованій спортивній періодиці. Також діяли численні фізкультурно-спортивні товариства і, навіть, функціонували національні спортивні споруди. При цьому важливо відзначити, що фізична культура і спорт на західноукраїнських землях розвивалися в умовах бездержавності, що накладало свій відбиток як на їх ідеологію й теоретичні установки, так на організаційні структури, спортивні споруди і, навіть, змагання.

Так, у газеті «Діло», в листопаді 1927 року зазначалося: «Що представляє для нації фізичне виховання молоді зрозуміли, здається, всі народи світу крім нас. Невеличка, вбога Фінляндія вислала в 1924 р. своїх змагунів на Спортову Олімпіяду до Парижа і чотири рази її прапор пишався на високій мачті стадіону. ... Чому ж отже ми, маючи такі самі фізичні дані, як і інші, плентаємось у хвості всіх народів світу... Пора і нам взятися за це діло в ударному темпі і зайнятися

серйозно справою фізичного виховання молоді. Пора покінчити вже раз з пустими балачками, а треба постаратися в першу чергу про тих хто має виховувати фізично нашу молодь. Коли не маємо своїх тренерів ... і користуємося знанням людей дуже часто ворожих нашій нації, то йдім учитися до чужих. Не вірмо, що змагання нашої дружини з польською чи жидівською ширять опортунізм, бо змагання це не співтоваришування, а завзята боротьба за першенство. Менші страти понесуть наші клуби і наша нація, коли організовано приступимо до змагань з сусідськими клубами, коли виробимо собі можливість міряти свої сили з ними постійно... Разом з таким поставленням справи скінчиться деаерація наших кращих змагунів до чужих клубів, бо кожен змагун зможе показати свою вдалість у своєму клубі і не потребуватиме шукати щастя і слави в чужих і там кінець- кінців пропадати...»[1]

Важливість фізичного і морального здоров'я нації добре розуміли Василь Нагірний, Іван Боберський, Кирило Трильовський, Тарас та Петро Франки, Степан Гайдучок, Роман Дашкевич, Едвард Жарський та багато інших громадських діячів.

В часописі «Діло» друкував свої статті на фізкультурно- спортивну тематику Степан Гайдучок. Його, О. Вацеба та Б. Якимович, вважають найавторитетнішою людиною в спортивному й сокільському житті Західної України 20-30-х років минулого століття. «Його ім'я, - пишуть вони, - залишиться в історії як ім'я авторитетного історіографа, аналітика українського сокільства й спортивного руху в Галичині, яскравого публіциста». Справді, перу С. Гайдучка належить десять праць із тіловиховання серед яких: «Вплив фізичного виховання на вдачу нашої молоді», «Півстоліття сокільських видань», «Відбиванка», «Фізичне виховання українського народу», «Вправи вільноруч» та ряд інших.

Ровесник Петра й Тараса Франків, Степан Гайдучок закінчив українську академічну гімназію у Львові, навчався на медичному факультеті Львівського університету, брав активну участь у спортивному товаристві студентів вищих шкіл «Україна», працював чад виданням першого на західноукраїнських землях спортивного часопису «Вісти з Запорожжа». В час польсько-української війни 1918-1919 рр. був лікарем в Українській Галицькій армії. З 1923 до '939 року працював вчителем руханки в академічній гімназії, а в '939-1952 рр. на кафедрі фізкультури Львівського медінституту. Крім викладацької діяльності С. Гайдучок активно займався відновленням українського спортивного руху в міжвоєнний період, пропагував серед української молоді здоровий спосіб життя, видавав посібники з фізичної культури і спорту. Він розглядав їх не тільки як засіб формування молодого здорового покоління, а й важливий чинник патріотичного виховання, активно співпрацював з багатьма західноукраїнськими газетами і часописами в тому числі, з «Ділом»[2].

Відомо, що С.Гайдучок грав у футбол за команди Українського Спортивного Кружка і за СТ «Україна». У складі червоно-чорних виступав лише у рік його заснування. Після чого перекваліфікувався у, як сьогодні можна говорити – функціонера. Обирався начальником змагових комісій і займався організаційними завданнями і майже ніколи не розлучався з фотоапаратом. Завдяки своїй спостережливості зафіксував тисячі кадрів з історії українства.

За роки своєї плідної діяльності дописував до українських видань, що виходили в Галичині: «Діло», «Громадський Вісник», «Новий Час», «Вісти з Запорожжя», «Нова хата», «Сокільські вісти», «Наша Батьківщина». Також окремі його публікації появлялися і у закордонній періодиці Канади і Чехії. Видавав спеціалізовану літературу на теми фізичного виховання. Вільно володів кількома іноземними мовами (німецька, чеська, польська і латина). Сміливо можна сказати, що своєю журналістською діяльністю доносив українцям від Сяну до Дону почуття єдності та величі нашої держави[3].

В творчій спадщині С. Гайдучка є багато книг та публікацій, присвячених тіловихованню галицької молоді. Так, наприклад, книга «Фізичне виховання українського народу» – це, по суті, одна з перших спроб в Україні цілісного бачення історії розвитку національної фізичної культури і розвитку українського спорту в різних регіонах України та на еміграції.

Займався професор С. Гайдучок і укладенням збірок гімнастичних вправ, про що свідчать такі праці: «Вправи вільноруч» (Львів, наклад.

«Сокола-Батька», 1927, ч. 1–4), «Долівкові вправи» («Сокільські Вісти», 1935, ч. 9, С. 6–7.) та «Свобідний дручок» (Львів, 1935). Посібник С. Гайдучка «Відбиванка» став першим підручником з волейболу на західноукраїнських землях[4]. Поруч з питаннями історичного розвитку волейболу та технічної підготовки гравців С. Гайдучок чимало уваги приділяє проблемам організації змагань, діяльності суддів, тлумаченню окремих пунктів правил гри.

Можна зробити **ВИСНОВОК**, що теоретико-методична діяльність Степана Гайдучка у сфері фізичної культури і спорту сприяла :

- суттєвому розширенню кола спортивно-гімнастичних організацій в умовах національного гноблення;
- залученню молоді засобами спорту до числа потенційних учасників процесу національно-культурного відродження краю та загальноукраїнського національно-визвольного руху;
- формуванню розгалуженої мережі різноманітних фізкультурних, скаутських та інших товариств як форм самоорганізації української молоді в освітньо-виховній сфері.

Будучи здібним аналітиком, С. Гайдучок виявляв причини, що перешкоджали становленню та розвитку національної фізичної культури, основними з яких він вважав :

- слабку матеріальну базу та недостатню кількість національних педагогічних кадрів;
- упереджену політику державної влади до українського населення Галичини;
- окремі непорозуміння між старшиною молодіжних товариств;
- спроби передчасної політизації молоді політичними партіями і підпорядкування ними спортивних товариств своїм вузькопартійним інтересам.

Список літератури:

- 1.Вацеба О.Нариси з історії спортивного руху в Західній Україні.-Івано-Франківськ; Лілея-НВ,1997.-227с.
- 2.Боднар Я.Б. Використання традицій тіло виховання Молоді Галичини кінця ХІХ – ХХ ст. у фізичному вихованні школярів. Методичний посібник – Тернопіль: ТНПУ, 2004. – 76с.
3. Б.Є.Трофим`як. Фізичне виховання і спортивний рух у Західній Україні //-Київ,1997.-418с.
- 4.Ст. Гайдучок. Відбиванка.- Львів;Накладом Сокола-Батька, 1930- с.

